

230599

Egy község utja a boldogulás felé.

A nagyméltóságú m. kir. Belügyminister úr által ajánlott,
és 200 koronával jutalmazott pályamunka.

Írta:

M A Á R J Ó Z S E F.

„Az érdemel csak életet,
szabadságot, ki azt naponta
meghódítani kénytelen.

(Göthe.)

→ Ára 30 kr. ←

Egy község utja a boldogulás felé.

A NAGYMÉLTÓSÁGÚ M. KIR. BELÜGYMINISZTER ÚR
ÁLTAL AJÁNLOTT ÉS 200 KORONÁVAL JUTALMAZOTT
PÁLYAMUNKA.

IRTA :
M A Á R J Ó Z S E F.

A szerző tulajdona.

Uj-Verbász,
A „VERBÁSZI KÖNYVNYOMDA” NYOMÁSA
1897.

72,887/97. B. M. számú körrendelet.

„Egy község utja a boldogulás felé“ című mű ajánlása
tárgyában.

„Valamenyi törvényhatóságnak“.

Maár József kiskéri lakos községi aljegyző, pártolás végett beterjeszti hozzám »Egy község utja a boldogulás felé« című munkáját, a mely a »Községi Közlöny« című szaklap által 1894. évben kitűzött 200 koronás pályadíjjal jutalmaztatott.

Minthogy meggyőződtem arról, hogy azon kis munka a községek életét irányító közegek számára sok hasznos és tanulmányos adatot tartalmaz s kis terjedelménél fogva könnyen áttekinthető, szerz. ökérelmének helyt adva, ajánlom a törvényhatóságnak, hogy járási közegei útján ezen műre a községek figyelmét felhívja és ez által odahasson, hogy a községek úgy a községi mint a népiskolai könyvtáraik részére azt lehetőleg beszerezzék.

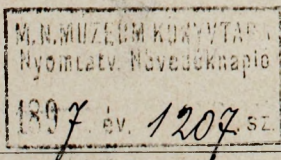
A könyv czime »Egy község utja a boldogulás felé« s megjelent Uj-Verbászon a verbászi könyvnyomdában.

B u d a p e s t e n, 1897. évi július hó 28-án.

A miniszter helyett:

Latkóczy Imre s. k.
államtitkár.

Kivonat

a „Községi Közlöny“ pályázatának eldöntésére felkért bíráló bizottság jelentéséből.

„Egy község útja a boldogulás felé.“ A czime első pillanatra sejteti, hogy a szerző nem valamely különleges szakkérdés fejtegetését tűzte ki céljául, hanem a község életét a maga egészében kívánta rajzolni úgy, hogy a kép minden irányban példagyanánt szolgálhasson.

Ezt a feladatát a szerző ritka ismerettel, odaadó tárgyyszeretettel, s feltűnő írói tehetséggel oldotta meg.

Konczepciójának központja a községi jegyző, s azt írja meg: milyennek kell lennie a jegyzőnek az irodában és az életben, hogy a községet a boldogulás útján vezesse előre.

Szerző figyelmét semmi sem kerüli el, ami fejtegetése köréhez tartozik. Jellemzi a népet, melynek a jegyző vezetője, ismerteti a feladatokat, melyeket a hivatal s az élet szabnak a jegyző elé, felsorolja a módokat, melyek a lakosság szellemi mivelődésének és anyagi jólétének előmozdítására s a népnek a titkon terjedő téveszméktől való megóvására kínálkoznak.

Előadása mindvégig élvezetes, gyakran megkapó s minden részletében finom izlésű, művelt lelkű íróra valló. E mellett tanuskodik fenkölt felfogása, választékos, emelkedett, a tárgyhoz simuló nyelvezete.

S a munka nemcsak tárgya, irodalmi értéke által legelső, hanem terjedelmére nézve is, ami lehetővé tette, hogy a szerző a rendkívül gazdag tárgy mellett is kerek egészet tudott alkotni.

Ez a munka oly szép sikert jelent, hogy emellett a pályázat numerikus eredménye teljesen eltűnik. A pályamű a bíráló bizottságra a lehető legjobb benyomást tette, úgy hogy a bírálat eredménye nem lehetett kétséges.

A bíráló bizottság a 200 koronás pályadíjat egyhangulag **a 9. számú, „Egy község útja a boldogulás felé“ címűt viselő munkának ítélte oda**, melynek jegyén: „Az érdem csak életet, szabadságot ki azt naponta meghódítani kénytelen.“ (Göthe.)

Együttal indítatva érezte magát a bizottság ama véleményének is kifejezést adni, hogy a pályanyertes mű a „Községi Közlöny“-ben való közzététel mellett a külön füzetben való kiadásra s minél szélesebb körben való terjesztésre is érdemes volna.

Nem dicsekvésképp idézem a bíráló bizott-

ság jelentésének szerény munkámra vonatkozó részét, hanem ezzel annak könyvalakban történt kiadását kívánom igazolni. — Ha a bíráló bizottság, — élén Széll Ignác államtitkár úr Ö méltóságával, — pályamunkámat füzetben leendő kiadásra s minél szélesebb körben való terjesztésre érdemesnek találta, — úgy kell, hogy annak becse legyen, s mulasztást követnének el, ha azzal szegény közigazgatási irodalmunkat nem gyarapítanám. —

Kötelességet véltem tehát teljesíteni jelen füzet kiadásával. —

A könyv szíves fogadtatása elé pedig teljes bizalommal nézek, mert tudom, hogy olvasóinak zömét a közigazgatási tisztviselők, különösen a községi jegyzői kar tagjai képezik, kiknek országa az én országom. — Velők egy uton járok, egy célért harczolok. Célunk szent, mert az nem más, mint édes Magyar hazánk nagyságának, fényének emelése, népének boldogítása. E küzdelemhez csak egy fegyverünk van, de nehéz és hatalmas, mert neve: a b e c s ü l e t e s m u n k a, s karunk elég erős e nehéz fegyver hordozására s emelésére, mert izmainkat megedzette a h a z a s z e r e t e t. —

Kis-Kér, 1897 évi ápril hó 19-én.

Maár József.

OSZK

Az emberi természet titokzatos mélyében, mint tenger drága gyöngye, székel egy isten által oda ültetett érzelem; neve: boldogság után való vágy. Ez az a delejes erő, mely az állati életből tisztább, fenségesebb légkörbe emel bennünket, hol a lélek eszmél, az akarat megmozdul, az erő munkához lát; de viszont hajló hid bölcsőtől a koporsóig, melyen a gyenge fő szédül, az erőtlen in remeg s gyakran az alatta ásító mélység martaléka lesz. A bátor, az okos megáll, mert tudja, hogy hajlik bár, de nem törik, csak szemeinek szilárd célpontot kell keresnie, aztán figyelmét arra függesztve bátran, ingás nélkül haladhat előre. Ilyen szilárd pont pedig csak egy van — a k ö z j ó. —

Azonban nem csak az egyén, de maga a társadalom is ugyanezen törvény alatt áll. A boldogság vágya vontá együvé az emberiség szétszórt hordáit s teremtette meg azt az egységes szervezetet, melyet társadalomnak nevezünk; kinyújtva organumait az egész föld kekségén, mondhatjuk ép oly öntudatos életet

él, mint maga az egyen. A cél — a boldogság elnyerése — ma is ugyanaz, mint volt akkor, midőn az ember két kezére s dorongjára volt utalva csupán, hogy megostromlja a természet erőit; de a mai fejlődött társadalom finom eszközökkel rendelkezik, melyek segítségével csaknem parancsszóra állítja elő a boldogsághoz szükséges szereket. Annyi azonban bizonyos, hogy most aztán kettőzött éberségre van szükség, hogy a csodásan complicált labirintban mégis minden egyes megtalálja, megnyerje azt a részt, melyre emberi méltósága jogosítja.

Ime a társadalom is ugyanazon hajló hidon halad előre, melyen a egyes ember. Neki is folyton ugyanazon szilárd pontra kell függesztenie szemeit, ha rázkódás nélkül akar tovább haladni. Amint azt szem elől tévesztette vagy bizonytalan benne, rögtön előrohan a társadalom egyik vagy másik rétege, neki feszíti vállait a támasztó oszlopoknak s megrendítik, felborítják az egészet. Gondoljunk csak napjainkra. Mily félelmesen közeledik felénk az anarchismus sokfejú szörnyetege, mintha saját véréből táplakoznék mint a pelikán, alig metsz le a guilotin egy fejet, száz nő helyette más oldalon. — Vagy itt van hazánkban az agrar-socialismus, még nem tört ki, de mintha hallanók a társadalom méhében háborgó elemek tompa morgását. Még nincs miért meghúzni a vészharangot, de hova tovább mindig fenyegetőbbé válik. - Ezen jelen-

ségek előtt semmikép sem szabad szemet hunynunk, mert okvetlen megvannak természetes okaik. Valahol hiba van; por, szemét keveredett a társadalom érzékeny gépezete közé, segíteni kell a bajon ideje korán, mert a haladás, ha egy percze megáll is, de miként a megáradt folyó csakkamár szétrombolja a gátakat.

Távol legyen tőlem, hogy Cassandrai jóslatokkal rémitgessem szives olvasóim, de ami tény azt mutatja a jelen, ami következmény arra megtanít a történelem. — Az államok élére állított közegek bizonyosan megértik a korszellem halk suttogását s ajtót nyitnak az új eszmének mielőtt dörömbölnének, de nem szabad felednünk, hogy nagy felelőség háramlik reánk is, kik egy kisebb kör, egy egyszerű község élére állítottunk; ha itt nem teszi meg minden egyes kötelességét, úgy hasztalan létesíti a törvényhozás a legüdvösebb törvényeket. De nem jól mondtam, nem elég csak kötelességet teljesíteni, sokkal, sokkal többet kell tenni a kötelességnél éppen nekünk magyaroknak, hiszen oly kevesen vagyunk, hogy — miként gróf Széchenyi mondá — az apa-gyilkosnak is meg kellene kegyelmeznünk, hogy ne fogyjunk. — Gondolkoznunk kell utakról, módokról, melyek által községeink jólétét s édes hazánk felvirágoztatását előmozdithatjuk. S ki tehet ezen a téren többet mint a jegyző? Előtte foly le a népelet tarka változataival, vizsgálhatja életereit, megtapinthatja hol

fáj s könnyen feltalálhatja a gyógyszert. Az új házassági törvény behozatala meg egy egészen új missiói utat nyit meg előtte, úgy hogy az állam belső életében a legfontosabb tényezővé lesz. A kire ily nemes feladat vár, nem megy-e lelkesedetten előre? Én megyek s azt szeretném, ha mindnyájan együtt lennénk mint egy ember. Mostani szerény kis munkámnak is épen az a célja, hogy gyenge erőm, de erős meggyőződésem szerint keressem s kijelöljem az utat, melyen egy kisebb község a boldogulás, jólét felé rázkódás nélkül haladhat.

E szerint vessünk egy futó, de elfogulatlan pillantást azon hiányokra, melyekkel lépten-nyomon találkozunk, keressük meg lélektani alapját s ha ez meg van, már félgyőzelem a miénk; azután keressük a módokat, melyek által a bajon következetesen segíthetünk. Természetesen a jegyzői hatáskör keretét át nem lépve, mivel azt sem helyünk, sem célunk nem engedi.

Kiséreljük meg egy rövid ethnographiai vázlatot készíteni népünkről, mert hiszen a legfőbb dolog tisztában lenni a talaj minőségével, melyet művelni szándékozunk.

Hazánk fekvésénél fogva földművelésre utalt ország lévén, természetesen a rajta élő nép igen sok sajáttságban eltér Európa egyéb országainak népeitől. A szabad természet keblén nevedve, a nap sugarait nem a gyárak füstös ablakai által megtörten, hanem a maga ragyogó

pompájában élvezi; a viharnek nekifordítja kifordított subája szőrét s egykedvűen füttyűrésze hallgatja az elemek tombolását. Minthogy a természet adományát első kézből nyeri kora hajnaltól késő estig, ez a természettel való szakadatlan érintkezés szüli benne a bámulatos szabadság szeretet, mely olykor rakoncátlanságba, mondhatnánk szilajságba megy át. A heves turani vér folytonosan tette ingerli az izmokat s így nem csoda, hogy — ellenséget nem kapva — meg-megdöngetik egymást; verekedő természetét már csak az is igen eklatánsan igazolja, hogy alig van nyelv, melyben a verekedés fogalmának annyi tarka-barka kifejezése lenne, mint a miénkben, (agya-bugyál, husángol, dönget, megcziczkez stb.). Nyugtalan vére pártoskodásra űzi, s már a kicsi magyar gyerek ellenséget, vagy betyározást játszik. Az alszegi meg a felszegi legények pedig állandó hadi lábon állanak egymással minden valamirevaló községben.

Folyton a természet háztartásában foglalatoskodván, ugyanazon törvényeket szemlélvén, ráragad a maradiság, nem szeret hallani semmiféle ujtásról. Példa beszéde is eléggé jellemzi: „Ne légy külömb apádnál“. Ebből folyik idegenkedése, sokszor gyűlölete minden ugynevezett „nadrágos ember“ iránt, (ez a megkülömböztetés hazánkban feltűnően divik) kiről azt hiszi, mind megannyi esküdt ellensége. Csak

azért született. hogy elrabolja tőle a természet nyújtotta előnyöket; vasutakat építsen, megfosztva őket a fuvarozás jövedelmétől; csatornákat hasítson, melyek legszebb földdarabját szelik keresztül; legelőket osszon fel, hogy jószágaitól meg kelljen válnia; no és végre hogy mindenféle furfanggal adókat találjon ki, melyek által lehúzza a szegény ember bőrét. Ehhez járul a b e t ü i s z o n y, nem akarván a dolgok fölül felvilágosodni, könnyebb a lelkének, ha jól kikáromkodhatja magát vagy ellenére tehet a tövényeknek, mint a melyekről azt hiszi, hogy csak azért hozattak, hogy legyen minek ellenszegülni.

Egy másik igen szembeötlő sajátsága a k é n y e l e m s z e r e t e t, ezt még Ázsia virányos mezőiről hozta magával. Dolgozik egész nyáron fáradhatatlanul, hanem aztán télen tökéletes lethargiába esik. Láttam családokat, hol a gazda napokat átaluszik a kedvencz vaczakon, csak éppen enni kel fel; vagy pedig élvezi a disznótor, lakodalom, farsang örömeit, hol szabad utat enged tomboló jókedvének, nem egyszer fájdalmas nyomokat hagyva vagy vive magával a mulatozás színhelyéről. Itt kell megemlékeznünk a keleti p o m p a s z e r e t e t r ől, ez különösen divik asszonyainknál, kik nem elégszenek meg a természet által bőven rájuk szórt bájakkal, hanem hiúságukban igyekeznek minden mesterséges eszközt felhasználni, hogy való-

ban tündököljenek, mit a föld csillagjaihoz illik, elfeledve, hogy ők csak ronthatnak a természet ékesen felruházot alkotmányon.

Szereti a mulatozást, társaságot, s itt rendesen többet mutat mint a menyinyire az okos megfontolás engedi; egy-egy keresztelő, lakodalom kiadásait hosszú ideig sinyli a család. „De nem baj, megmutattuk, hogy különb mulatságot csaptunk, mint a szomszéd“.

Azonban nem szabad szemet hunynunk jó tulajdonságai előtt sem. Egyenes lelkű, őszinte egész a nyerseségig; becsületes, vendégszerető majdnem a tulságig, fogékony, lelkesülő a jó szó iránt, szeretettel meglehet fosztani ruhájától. Ha több nem volna is, ez a pár tulajdonság elég hogy kiköszörülje a többi hibát. Egy nemzettel — legyen benne még oly számos ferdeség — ha egyenes lelkű, lelkesülő s szeretni tud, mindent ki lehet vivni. Példa rá 1848. Olyan harczot csak az oroszán nemességével és bátorságával bíró magyar nép vivhat. A magyar nép szabadságszerető, de nem kosmopolita, szabadság szeretete hazája földjében gyökerezik s a költő a nép lelkét szólaltatja meg midőn éneklí: „Áldjon vagy verjen sorskeze, itt élned halnod kell“.

Ki kell emelnünk azonkívül a józan ész t, melylyel a magyar ember sokkalta inkább, mint bármely más európai nép, meg van áldva,

ez az oka talán, hogy oly kevés gondot fordít az önképzésre, mert rendelkezik mindazzal, amit szűk mozgás köre igényel; ezért vagyunk elmaradva Nyugot-Európa egyéb népei mögött, mert ők nagy fáradsággal törekeshnek pótolni a természet szűkmarkúságát.

Nem lenne teljes vázlatunk, ha meg nem emlékeznénk a n e m z e t i s é g i k é r d é s r ől, mely napjainkban oly nagy nyugtalanságot idéz elő. Országunk sok nyelvű ország. 16 millió lakosnak csak fele magyar, másik fele idegen nemzetiség, s mi kényszerülve vagyunk együtt élni velük ép úgy, mint ők mi velünk, persze ebből oly kellemetlenségek származnak, melyekről más országokban nem is álmodnak. De nekünk ezt minden tervünknel számításba kell vennünk. Nálunk majdnem elkerülhetetlenek a nemzeti villongások. A takarékos német elszedi a vagyont a bővebben költő magyarság kezéből; mindjárt kész a féltékenység, ellenségeskedés. Az élelmes zsidó kijátsza a becsületes paraszt hiszékenységét, megszületik a gyűlölet, bosszuállás. A rác, román tehetetlen bosszujában a gúny nyilait lövöldözi az érzékeny magyar nemzeti büszkeségre, s előáll az ezerféle nemzetiségi tusakodás, hullámait sokszor a határain is kívül vetve. Mindezek a jelenségek nem csekély gondot igényelnek éppen azok részéről kik a községek vezetésére vannak hivatva.

Ime ez az a kert,— telve sokat ígérő hasznos növénynyel, de viszont buján burjánzó gazzal, — melybe a községi jegyző beleálltattik, hogy azt gondolja, s nézzük meg egész őszintén, — ezzel az őszinteséggel hazánkban s önmaguknak tartozunk, — hogy mit csinálunk igen sok esetben.

A község jegyzői pálya mostanig — csekély kivétellel — egyike a jól jövedelmező pályáknak, különösen azért, mert nagy a mellékjövedelem, sokszor ez a fő s nem a rendes fizetés. A mellékjövedelem természetesen — dacára, hogy a szedhető díjak mennyisége szabályrendeletileg van megállapítva, — nagyon is rugékony fogalom, gyakorta az egyén akaratától függ, hogy az meddig terjedjen. Ez bizony, ha az ország jólétét tartjuk szem előtt, hiba.

Nézzük a dolgot elfogulatlanul. A jegyzői pálya reformálást igényel; láthatjuk, hogy ez a pálya az, mely mentsvárul szolgál olyanoknak is, kik egyébb pályákon nem boldogulhattak, ezért hiányzik aztán nálunk a szigorú egység, mert oly változatos elemekből vagyunk össze-szőve. Itt egy kicsapott kispap, ott egy praxis nélküli doktor, és így tovább. Így azután nem csoda, ha oly megdöbbentő eseteknek leszünk tanúi, mint a melyekre éppen az utolsó napok oly fájdalmas példákat szolgáltatnak. Ne feledjük, hogy ez az egész kar tekintélyét rázza

meg. Nekünk községi jegyzőknek kell először eszmélnünk s belenézni a dolgokba, hogy ne az állam legyen kényszerítve ránk erőszakolni rendszabályait, hanem mi kérjük azt az állam érdekeiben. Ha mi eredményteljes munkát akarunk felmutatni, úgy egységre van szükségünk. Egység pedig egységes kiképeztetést s egységes jövedelmi arányt igényel. Erősen hiszem ugyan, hogy a küszöbön álló közigazgatási reform-törvények segíteni fognak ezen bajokon, mégis kötelességemnek tartottam ezen testületünkben lévő, nézetem szerint, nagy hibára rámutatni.

De maradjunk csak tárgyunknál! Mit cselekszünk midőn egy jövedelmező jegyzői állást elfoglaltunk? Legelőször is visszaemlékezünk a sanyaruságokra, melyeken irnokoskodásunk alatt átmentünk, mi természetesebb, hogy alaposan elhatározzuk magunkat az igazi boldogság megszerzésére. Kezünkben érezzük az eszközöket, melyek által megszerezhetjük, hát neki fogunk. Először is gazdaggá lenni, azután gazdagságunkat megmutatni a világnak. A körülmények kezünkre játszanak s látszólag célunkhoz igyekeznek segíteni. Itt a nép, mely édes keveset ért dolgainkból, ezzel könnyen elbánhatunk és pénzünk szépen szaporodik, de nem vesszük észre, hogy a mily arányban ládánk telik, ugyanoly mértékben növekedik a nagyravágyás lelkünkben; megvetéssel tekintünk lassanként a

népre, melyért élnünk kellene, s unalommal fogunk napi munkánkhoz, melyben örömünket kellene lelnünk. Semmi sincs kedvünkre, mert a lélek vágyai ki nem elégíthetők. Vagy más oldalról bő költők leszünk, a könnyen szerzett pénzt, könnyen szorjuk el, s midőn beállnak a nem szeretem napok, küzdenünk kell a szűkséggel, vagy oly utra lépünk, honnan többé nincs visszatérés. Távol legyen tőlem, hogy a mondottakat szabályként állítsam fel, de éppen az volt czélom, hogy a sebekre mutassak rá.

És ha keressük, honnan erednek a bajok, azonnal megtaláljuk a feleletet: önzésből. Ki vádolhat joggal bennünket, hogy ne keressük a boldogulás útját ép úgy mint mások? Nincse jogunk nyugalmas életet teremteni vén korunk számára? Van jogunk, sőt egyenesen kötelességünk, hanem amint Schröder mondja: „Aki sorsjáték útján remél a szerencse kezéből kincseket elnyerni, vagy arannyal akar szerelmet — a mágia bűbájával élet ideált elérni, az elhibázta dolgát, mert a „m i t“ kérdését tartotta csak szem előtt s eltévesztette a h o g y a n“-t.” Igen, élet-ideál a boldogság, de nem azon eszközökkel érhető el, mely leghamarabb célra vezetőnek kínálkozik, az önzés által, hanem épen a közjó előmozdítása által. A gondviselés a legbujábbban tenyésző növényzet, a közösségi élet terére helyezett bennünket, s vajjon megkiséreltük-e boldogságunkat abban keresni, a mely-

érezheti magát. otthon és meglegedetten, melynek lakói meglegedettek és boldogok. Önkényt következik, hogy küzdenünk kell embertársaink, községünk lakói boldogságáért.

Lassú munka biz ez, mert sok embernek, ezreknek a jóvoltáért kell küzdenünk, míg a boldogság kikötőjébe juthatunk s juttathatunk másokat. De e világ a működés, a munka tere, s ez a munka, az a tudat, hogy megtettünk mindent, mi gyenge erőnktől tellett, teljesítettük az élettől ránk rótt szent kötelességeket, ezek közül különösen a legszentebbet. hogy kicsi községünkben — mely teljesen ránk, vezetésünkre van bízva — kifejtett működésünkkel elősegítettük áldott hazánk felvirágzását s úgy emeltük hatalmát, kell hogy meghozza részünkre is a kívánt gyümölcsöt: nyugalmat, meglegedést, illetve e kettő egységét: a boldogságot.

Mint mondtam, lassú és nehéz munka ez, s azt épen a községi jegyzők, kik a néppel naponta érintkeznek s kiknek a nép előítéleteivel, bizalmatlanságával naponta küzdeniök kell, legjobban tudják. Hogy munkánk lassan halad előre, ne csüggeszszen az bennünket el, keressük meg az eszközöket, melyek által gyorsíthatjuk a haladást. — Legelső dolog alaposan megismerni a népet s aztán közeledni feléje, őszinteségünkkel bizalmukat megnyerni, később barátunkká tenni, még pedig nem leereszkedés-

sel, hanem fel kell emelnünk azon fokra, melyen mi állunk, s mentől közelebb jutnak hozzánk, annál inkább nő irántunk való bizalmuk, ragaszkodásuk. „Az alantabb álló imádkozhatja a magasabbat. félhet tőle, vagy gyűlölni lehet; — de a szeretet csakis hasonlók közt létezhet.” (Eötvös)

Nem szabad szem elől téveszteni, hogy nem a nép van miértünk, de mi a népért. Nem szabad őket tudatlanságukért vagy esetleges rossz szokásaikért lenéznünk de ki kell irtanunk ezen rossz szokásaikat, nem durvasággal, vagy gunynyal, hanem tapintatos figyelmeztetéssel, vagy felvilágosítással.

Irodánkban is legyünk barátságosak s kételyei eloszlatására engedjük őket bátran bepillantani a hivatalos ügyködésbe és tanítsuk meg, hogy a községi jegyző nemcsak a felsőbb hatóságok parancsainak szigorú végrehajtó közege, hanem a község lakóinak atyja, kinek főkötelessége a község, illetve annak polgárai erkölcsi, szellemi s vagyoni jólétének előmozdítása s kihez boldog, boldogtalan panaszával bátran járulhat.

Legyünk hivatalunkban szorgalmasak, a legkisebb részletekig szigorú, pontos és igazságosak. Ne ismerjünk gazdag s szegény közt különbséget, ne tegyünk kivételt, mert ha hizeleg is ez a gazdag hiuságának, nagy fájdalmat okozhatunk vele a szegénynek, ki csak azért, mert szegény, magát mellőzve érzi. S

sokszor jobban megilletné a szegény kérges kezét kézszorításunk, mint némely gazdagét.

Ne jöjjön haragba a jegyző, ha tudatlanságot tapasztal, hanem kísérelje meg barátságosan felvilágosítani a tudatlant, hisz nem bosszantásáért, de okvetlen tanácsáért jönnek irodájába. Ne habozzék vagy ingadozzék, adjon mindig helyes felvilágosításokat s ezért folyton tanuljon és képezze magát, s esetleg — ha bizonytalanságban lenne — ne resteljen segítségért a rendelkezésre álló könyvekhez folyamodni, mert helytelen vagy téves tanács a mellett, hogy a feleknek károsodást okoz, megszüli a bizalmatlanságot is.

Ne tűrjön el a hivatalban tolakodó bizalmaskodást, követelje meg a kellő tiszteletet s így tanítsa meg a népet, hogy a községháza második temploma, mert míg az Isten házában lelki üdvösségükért imádkoznak, addig a községházban jogai felett örködnek.

Legyen a községi jegyző becsülete olyan tiszta, mint a frissen esett hó, őrizze azt, mint legfőbb kincsét, hogy még a rágalomnak szele se fuhasa a legkisebb porszemet se rája.

Ne legyen kapzsi, ne akarjon hirtelen meggazdagodni. A becsülettel s tisztességesen szerzett fekete kenyér sokkal izesebb, mint a birtokunkba igaztalan uton jutott fehér kalács. Ha Mammont tekintjük istenünknek, elzárjuk magunk előtt a boldogság útját, mert a kincsszomj

kiöl a lélekből minden nemest, szép iránti érzéket; nemtelen, elaljasodott lélek pedig sohasem lesz boldog.

Nem czélom ugyan, hogy a törvények és rendeletek végrehajtásáról bővebben beszéljek, de a közoktatás és közegészségügy tárgyammal oly szorosan összefügg, s az ezekre vonatkozó törvények végrehajtása körül oly sok hiányt tapasztaltam, hogy kötelességemnek tartom ezeket a törvények tömkelegéből kivéve, velök kissé külön foglalkozni.

A műveltség, — tudományokban való előhaladás tisztítja az erkölcsöket s minden tekintetben nagy hatással van a lakosok ugy szellemi, mint anyagi jólétének emelésére.

Vegyük ezért tehát elő a népiskolákról alkotott 1868. évi XXXVIII-ik törvenyczikket, teljesítsük annak §-aiban előirtakat a legpontosabban. Szép szóval ugy, mint a rendelkezésünkre álló eszközökkel kényszerítsük a lakosokat gyermekeik oktatására, érdeklődjünk a tanítás menete iránt, igyekezzünk jó tanerőket alkalmaztatni, s segítsünk vagy segítettessünk az esetleges bajokon, melyek a rendszeres tanítás illetve a tanító működése elé akadályokként állhatnának. (Pl. az iskola túlzusfoltsága, taneszközök hiánya stb.) Ellenőrizzük a népiskolákat, nehogy eltiltott, államellenes tankönyvek használtassanak s államellenes tanok hirdetésével már a gyermek ártatlan lelke megmételyeztes-

sék. E mellett legyünk figyelemmel az iparos tanoncok kiképzésére is, miután az iparos osztály a községek lakóinak számot tevő része s rája hazánkban még jövő vár.

De ne csak a szellem, hanem a test egészséges fejlesztése érdekében is tegyünk meg minden lehetőt, mert csak egészséges testben lakik egészséges lélek. Tornaterről, a torna rendszeres taníttatásáról, faiskolákról kell gondoskodnunk, így — ha a gyermeket itt is megfelelően foglalkoztatjuk — nem lesz unalmassá a tanulás. nem lép fel oly könnyen a betűcsömör betegség, de játszva tanul, testileg is fejlődik s idejében a munkához szokik.

A népiskolákról alkotott törvény §-ai még úgy a hogy teljesítve lesznek, de vajjon hány községben van végrehajtva a kisdedovásról szóló 1891. évi XV. törvenyzikk?

Mi a kisdedováás feladata? A törvény 1. §-a megmondja.

„A kisdedováás feladata a 3—6 éves gyermekeket egyfelől ápolás és gondozás által a szülők távollétében érhető veszélyektől óvni, másfelől rendre és tisztaságra szoktatni, valamint ügyességöknek, értelmüknek és kedélyüknek korukhoz mért fejlesztése által őket testi, szellemi és erkölcsi fejlődésükben elősegíteni“.

Hát nem volna erre községeinkben szükség? —

Igenis van, mert a községi lakosok nagy része nyáron át teljesen, a tavaszi és őszi időszakban pedig szinte nagy részben mezei munkával van elfoglalva s gyermekeit magával mindig nem vihetvén, felügyelet nélkül — mert a szomszédra bizást kellő felügyeletnek csak ritka esetben fogadhatnánk el — hagyja otthon, ki azután egész nap az utcán csatangol, ki lévén téve minden veszélynek s okozójává lehet sok szerencsetlenségnek. Álltassunk tehát fel ovodákat, hol az lehetetlen, legalább nyári menedék helyeket.

A másik törvény, melynek végrehajtásánál szintén nagy hiányokat tapasztalhatunk, volna a közegészségügyről szóló 1876. évi XIV. t.-cz.

Jólét nincs egészség nélkül. A közegészség fontosságát mindenki belátja, s hogy az 1876: XIV. t.-cz. mégis hiányosan hajtatik végre, annak oka — nézetem szerint — legtöbbször abban rejlik, hogy a nép tudatlan, az intézkedések iránt ellenszenvvel viseltetik, azokat nevetségeseknek, feleslegeseknek találja, vagy pedig szegény, s az előjáróság nem bír, vagy nem mer ezen útjában álló akadályokkal megküzdeni.

Részint észszel, részint erélylyel hárítsuk el a mutatkozó akadályokat, ha nem lehetne egyszerre, egyenként, lépésről-lépésre haladva teljesítsük legpontosabban a törvény követel-

ményeit. Különösen kívánatos, hogy az építkezés szabályozva legyen, egészségtelen, félig a földben, félig pedig a föld felett épített putrik helyett rendes, egészséges, kellően feltöltött, lyukak helyett ablakokkal ellátott lakházak emelteszenek, a községekben köztisztaság uralkodjék, jó ivóvizben hiány ne legyen, s a közfogyasztásra szánt tápszerek s italok kellő ellenőrzés alatt álljanak.

Egyik fő feladatának tartsa továbbá a községi jegyző a község vagyona felett való szigorú őröködést; általában teljesítse a törvények, rendeletek s a nép bizalma által rája ruházott kötelességeket úgy, hogy abban senki soha hibát találni képes ne legyen.

Lássuk most már a községi jegyzőt, mint magánembert.

Ha hivatalából kijön a jegyző, ne érezze magát többé hivatalnoknak, de legyen ember. Kívánja meg itt is a tiszteletet, de adja is azt meg mindenkinek. Ne csak színből érezzen a néppel, de szeresse is azt igazán. Lásson meg mindent s mindenkit s legyen mindenki irányában egyformán barátságos. Ne kerülje az embereket, de keresse fel őket, keresse fel, kutassa ki bajaikat s igyekezzék a bajokat orvosolni vagy megorvosoltatni. Így lehet segíteni sok szemérmesen s olyanokon, kik egyelőre bizalmatlanok voltak irántunk.

Józan és erkölcsös élettel mutasson példát,

mert a község lakói nagy részének szeme rajta függ, s az általa mutatott magaviselet sok előtt követendő példa leend.

Mint hivatalos kötelességet említettem meg a gyermek nevelés feletti felügyeletet, annak előmozdítását. Ez azonban még nem elég, ki kell terjeszteni a jegyzőnek figyelmét a lakosság szellemi képeztetésére is.

Körülbelül minden községben vannak (hol nincs, alakítani kell) olvasóegyletek, pártkörök, hol a község lakói — különösen télen — összejöve elborozgatnak vagy kártyáztatnak, esetleg vastag pipafüst mellett malom alatti politikát folytatnak. Ezen egyleteknek feje rendesen a pap vagy a községjegyzője, ki — valjuk meg az igazat — nagyon gyakran édes keveset törődik egylete állapotával. Ő más — mit mondja — magához illő társaságot keres, s az egyletet pro forma vezeti, minden sátoros ünnepen egyszer-kétszer meg'átogatja.

Meg kell változtatni ezen vizsás állapotokat, legyen a jegyző ezen egyleteknek lelke s használja azokat fel célja elérésére, a közjó előmozdítására. Itt tehet legtöbbet, itt találkozhatnak össze a község hangadóival, kik az általa hangoztatott ígét tovább fogják hirdetni, az elvetett magot csíráztatják, művelik, s annak terményét tovább is, a többi lakosok lelkébe átültetik. -- Itt van tehát a legjobb tér, s télen,

mikor a lakosok munkával annyira elfoglalva nincsenek, e legjobb alkalom a tanításra.

Bor s kártya helyett adasson a jegyző jó könyveket s lapokat népe kezébe, melyekből tanulhatnak. Ezenkívül nem kell sajnálnia a csekély fáradságot, hivatalos elfoglaltsága is megengedi a csekély időt, felolvasások tartására.

Népszerű felolvasásokkal ismertessük meg a néppel alkotmányunkat, törvényeinket. Meséljük el a népnek, hogy ezek a törvények nem az ő leigázásukra, hanem az együttélés szabályozására, jogainknak biztosítására hozattak. Igaz ugyan hogy az ember szabadságra született s a szabadságot a törvény korlátozza; azonban a föltétlen szabadságból óriási zür-zavar állana elő, mert minden s mindenki ki volna téve a másik, az erősebb szeszélyének, változékonyságának, féktelenségének s önszeretetének. A törvény tehát a sok szabad akaratot igyekszik egymás közt összhangzásba hozni. Hogy adó-törvény is van, az bizony baj, de az állam az államkormányzat vitelével, népe szabadságának jogai s vagyonának megvédésével felmerülő költségei fedezésére másnemű elegendő jövedelemmel nem rendelkezvén, kénytelen a hiányt polgáraitól adóban beszédni. Ha a törvényeket kellően megmagyarázni, tényleges előnyeiket kiemelve, e néppel megértetni s megkedveltetni tudtuk, akkor az a nép bennünket nemcsak a

társadalmi téren mint embert. hanem hivatalos minőségünkben, mint a törvények végrehajtóját is, belátva azt, hogy annak végrehajtása az ő jóvolta érdekében történik, s egyformán illet szegényt s gazdagot — szeretni fog.

Megismertetve továbbá ezredév óta álló alkotmányunkat, az e mellett folyt küzdelmeket; elbeszélve nagyjaink történetét, azok tetteit, apáinknak függetlenségünkért vívott nehéz harczait, általában országunk történetét, megőrizzük népünk hazaszeretetét. Ha hallja, hogy e földhöz, melyen bölcsője ringott, milyen dicső mult köti, imádni fogja hazáját.

Tárjuk fel előtte a természet titkait, a természet, a teremtés nagyszerűségét, ezzel erősen fejlesztjük gondolkodási képességét; s a mely nép gondolkodni akar s gondolkodni megtanult, lelkébe a hazaszeretetet, a törvények s egymás iránti tisztelet és becsülés magát befészkelte, soha sem fog a szocialismus, communismus és anarchismus államrendet felforgató eszméi felé hajlani, nem fog úgy elkeseredni, ha számításában néha csalódik, vagy egy kis szerencsétlenség éri, mint az egyszeri szőlősgazda, kinek midőn szőlőjét a jég verte, cséplőrudat kapott elő s segített ő is tönkretenni ültetvényét. elkeseredetten kiáltván: „No hát no! én uram istenem! csak rajta! hadd lám, mire megyünk ketten!” Nem fogja bánatát korcs mában borba fojtani próbálni, mert belátja, hogy így kettős

kárt tesz magának, a csapás mellett, csekély keresményét is, a helyett, hogy haza vive éhező családjának kenyérre adná, elviszi a korcsmáros duplán fogó krétája. sőt emellett a szeszes ital mértékletlen élvezésével egészségét is tönkre teheti. Hogy a jólét tökéletes legyen, a szellemiek mellett az anyagiakról sem szabad elfeledkeznünk. Oktassuk lakosainkat, hogy csakis a lankadatlan munka hozza meg jólétünket. Az okvetlen szükséges pihenőn kívül perczre sem szabad tétlenül állaniok, mert a napnak 24 órája, minden órának 60 percze van. s ebből ha egy perczet elvesztettek, azt soha többet utánpótolni, megtalálni nem képesek.

Midőn munkára serkentjük a népet, ügyeljünk arra is, hogy mindegyik lakos, legyen az földműves, iparos vagy kereskedő, a munkájába fektetett tőkéje s verejtéke után a lehető magas nyereséget, jövedelmet huzzassa. Iparkodjunk ezért természetéből, munkám elején említett magyar betegséget, a maradiságot kiküszöbölni, s ne engedjük meg, hogy községünk a külvilágtól, a haladás elől elzárkózzék. hanem hogy azzal párhuzamosan fejlődjek. E célból értesítsük a lakosokat a nagyvilágban történekről, megmagyarázva egyik-másik. a községben célszerűen felhasználható ujitás előnyeit, s a mely művelési vagy iparág. például gyümölcsstermelés, méhészet, melyekre nézve a siker fényes bizonyítékát szolgáltathatja Kecskemét, Halas

s még néhány magyar város; továbbá szőlőművelés (különösen homokos vidékeken), állattenyésztés, sertéshizlalás stb. a helyi viszonyoknak megfelel. s jövedelmezőleg folytatható, igyekezzünk azt meghonosítani s arra őket kitanítani. Ezzel együtt azután közlekedési eszközökről, jó utakról gondoskodni is kötelességünk, mert hiába szorgalmas a nép, szorgalma nem hozza meg számára a megérdemlett gyümölcsöt, ha terményét a közlekedési eszközök hiánya, utjai rossz volta miatt kellően nem értékesítheti.

Továbbá tapasztalhattuk azt, hogy egy kis szárazság vagy más elemi csapás, pár évi rossz termés után — ha még ehhez a lenyomott gabonaár is hozzájárul — az egész községben pénzszükség, pénzzavar áll elő olyannyira, hogy még a módosabb gazda ember is — miután főkepenézzel ritkán rendelkezik s terményét nem is mindig teheti rögtön pénzzé — csak nagy erőfeszítéssel képes adófizetés iránti kötelezettségének megfelelni. Ekkor azután az illető fűhöz-fához fut segélyért s a szükség rendesen uzsorások hálójába hajtja, hol vagy óriási kamattal lesz segítve kis ideig tartó pénzzavarán. vagy következő évi termését kell potom áron eladnia. S ha szerencsétlenségére a másik évben újra megsemmisül terménye s így elvállalt kötelezettségét teljesíteni nem képes, a tönk szélére jut, keservesen szerzett vagyonától kell megválnia.

Ilyen esetek, pénzszükség esetén kell tehát leginkább résen állanunk. Vannak kitűnő pénzintézeteink, hol kellő anyagi biztosíték mellett, aránylag olcsó kamatra, hosszabb időre terjedő részlettörlesztésre kaphatnak az illetők kölcsönt. Ne feledjük tehát ilyenkor azok figyelmét ezen intézekre felhívni s segítsük nekik kölcsönöket kieszközölni.

Lehet azonban, hogy zavarba jött embertársunknak fekvő vagyona nincs s így kellő biztosítékot nem nyújthat, vagy nem akarja a kölcsönt ingatlanára betábláztatni, esetleg csak pillanatnyi pénzszükségben szenved s nem szeretné, ha az adósság hosszabb időn át terhelné, vagy éppen kis összegre van szüksége; ezek baján segítenek a takarékpénztárak vagy hasonló és célú intézetek. Ezen intézeteknek haszna nem csak abban áll, hogy pénzszükségbe jött embertársainkon segít, megmentve sokakat az uzsorások körmei közül, a tönkremenéstől, de abban is, hogy azokat takarékoszágra szoktatja, módot nyújt arra, hogy az apránként szerzett krajczárokból forint, idővel tisztességes tőke, s hogy ezen egvelőre feleslegesnek talált tőke hasznosan gyümölcsöztethető lehessen.

Már a hitelszükségletek kiegészítésénél is nagy bajjal jár ha pár forint kölcsönért távolabb más községekbe kell szaladni, mert ez sokakat a kölcsön vételétől visszariaszt; — édes kevés befolyással van azonban a takarékoság előmoz-

ditására az ilyen, messze fekvő pénzintézet. Hogy tehát az ilyenemű bajokon segítsünk s lakosaink vagyonosodását előmozdítsuk, alkalmat adjunk összekuporgatott tőkéjük biztos s akadálytalan gyümölcsöző elhelyezhetésére, alakítsunk minden valamire való községben takarékpénztárt vagy önszegélyező szervezetet, s hogy az alakított intézet ne egyeseknek, de az egész községnek juttathassa osztalékát, nem a részvények kibocsájtásával alakított, részvényesek által uralt magántakarékpénztárt tartom első sorban felállítandónak, hanem a község mint erkölcsi testület által létesített községi takarékpénztárt.

Tudomásom szerint több ilyen községi takarékpénztár lett már hazánkban alapítva s miután — mint előzőleg említettem — ezeknek községeinkben leendő felállítását nagyon ajánlatosnak tartom, röviden vázolom, illetve megismertetem azok szervezetét is.

A község mint erkölcsi testület, a község vagyonából helyi viszonyoknak megfelelő összeggel létesíti — természetesen a törvényhatóság előzetes engedélye mellett — a takarékpénztárt első sorban saját, vagy ha működési körén tágitani kíván, vagy épen nagyobb tőkével rendelkezik, — más, idegen községi lakosok számára is. — Az így létesített takarékpénztárt a községi előjáróság felügyelete, s igazgatása alá helyezi, illetve az ügyeletek lebonyolít

tására igazgató választmányt az előjáróság, esetleg a községi képviselő testület kebeléből választ. Az igazgatói tisztet a bíró, könyvvivőit a községi jegyző, a pénztárnokit pedig a községi pénztárnok viseli. Az igazgató választmány feletti ellenőrzést a községi képviselő testület, vagy a kebeléből e célra kirendelt felügyelőbizottság gyakorolja. Az illető tisztviselők díjazásukat esetleg a községi pénztárból huzhatnák, vagy a nyereményből bizonyos osztalékban részesítenének. — Többire nézve a kezelés teljesen hasonló volna a más, magántakarékpénztárak kezeléséhez.

Az itt előadottak alapját a délmagyarországi Franczföld községnek helyesen összeállított alapszabálya képezi, mely községnek 20 000 frt. alaptőkével dolgozó községi takarékpénztára — rövid multja dacára — az 1892. évről 210.265 frt. 17 kr. forgalmat és e mellett 5915 frt. 06 kr. tiszta nyereséget mutathatott ki.

Utját állná azonban ezen pénzügyi intézet felállításának az, ha a község oly tőkepénzzel, mely alaptőkéül szolgálhatna, nem rendelkezne. Ez esetben fel kell karolnunk egy önszegélyző szövetkezet létesítésének az eszméjét, melynek tőkéje a tagok által hetenkint befizetett csekély összegekből gyűjtenék egybe. — Csekély lenne ugyan a forgalom, nem dolgozna a szövetkezet százezrekkel, de egy kisközségnek fontos tényezőjévé válnék.

Vannak azonban olyan kisközségek is, hol

a legjobb akarat mellett sem lehetne a felsorolt intézetekhez a lakosok vagyontalansága miatt tagokat toborzani. Vagy pedig utját állná ily intézet létesítésének azon körülmény, hogy a nép közt oly megbízható embert, ki a vezetéshez elegendő szellemi s üzleti képességgel bírna, találni bajos lenne, mi fájdalom országunkban még különösen kisközségekben. hol a körjegyző mindegyik községére lelkiismeretesen felügyelni szinte képtelen — nagyon gyakran is előfordul. — Ezekben az esetekben más eszközökkel kell elejét vennünk az előálható szükségnek.

Jó tanácssal szolgált erre nézve a „Községi Közlöny“ 1894-ik évfolyamának 27-ik számában Simon Miklós vereczkei körjegyző ur, ki a t a k a r é k m a g t á r a k felállítását javasolta.

Semmiképen sem — zárhatjuk be értekezésünket, mielőtt a socialismus s a nemzetiségi kérdésekkel is ne foglalkoztunk, légyen legalább dióhéjban.

Nálunk Magyarországon az agrar-socialismus terjed az újabb időben. Magyarázata egyszerű. A földbirtok egy kézben összpontosul s legtöbbször ez a kéz ugynevezett „h o l t k é z.“ A nagy kiterjedésű főpapi dominiumoknak, főúri majorátusak és egyéb alapítványoknak szét darabolhatása a törvény által is meg van akadályozva s ez a körülmény nagyban befoly a nép elszegényedésére. Mi természetesebb aztán, a nép hogy felzúdul, mert még azon esetben is, ha volna pénze, nem vásárolhat birtokot, mivel

nincs eladó. Így azután a törvényellenes mozgalom terén látunk olyan embereket is, a kik az értelmesebb osztályhoz tartoznak, ez a körülmény teszi aztán igazán veszedelmessé e mozgalmat s ezért kell elkövetnünk mindent — ki-ki saját hatáskörében — hogy megakadályozzuk a dolgok elmérgeződését. — Annyi bizonyos, hogy agrar viszonyainkat előbb-utóbb reformálni kell. De addig is, míg ez megtörténik, igyekezzünk gyógy módokról gondoskodni. Ilyen mindjárt a selyemtenyésztés, mely igen sokszor még bele nem ért egyéneknek adhatna kenyeret. Gubógombolyító telepek felállítása nem is járna nagy nehézséggel s valami nagy szakavatottságot sem igényel. De maga a selyemhernyó-tenyésztés is búsán megfizeti a véle bibelődőknek néhány heti fáradságát. Nagy kár, hogy ezen jövedelmi ággal népünk nehezen akar megbarátkozni. Mint a rideg statisztikai adatok igazolják, országunkban évenként körülbelül 1 millió kilogramm gubó termeltetik s ez mintegy 1 millió 500.000 frt. bevételt hoz, melyből 1 millió a termelők részére, 500.000 forint a gyári munkások s egyéb alkalmazottak fizetésére esik.

Tudnék még említeni több ilyen hasznos iparágat, de ez munkám körét túlhaladná, itt csak arra kell szorítkoznom a mi egy jegyző hatáskörét túl nem haladja. Itt van a toll és a szó kezünkben; irhatunk, beszélhetünk nyílt és

zárt tereken, világosíthatjuk a népet s megmagyarázhatjuk neki, hogy ha három fia van, ne legyen mind a három földműves, adjon egyet iparosnak, egyet kereskedőnek, a harmadik aztán maradjon földművelő, majd iparkodik, hogy ne kelljen szétdarabolni a földet, hanem megválthassa testvéreitől az őket illető osztályrészt. Ha ellátjuk népünket foglalkozással a földművelésen kívül, akkor nem fog Amerikába vándorolni. Bár az igazat megvallva, én ezen vándorlásban nem látok valami nagy veszélyt. A felső vidék kivándorlottai, hiteles adatok szerint, körülbelől $1\frac{1}{2}$ millió forintot küldenek haza évenként az itthon maradottaknak. A magyar népet ne féltsük a kosmopolitismustól, egy par évre kimegy Amerikába, de csak egyedül az asszonyt már nem tudja rávenni, hogy vele menjen, természetesen a gyerekek is itthon maradnak. Felső-Magyarországon lépten-nyomon találkozhatni családokkal, kiknek feje Amerikában volt. Jól-rosszul sikerül a kísérlet, aztán újra itthon van. Nem állítom ezzel természetesen, hogy nincsenek egész családok is, a kik teljesen itt hagyják hazájukat, de ezeknek nagyobb része nem is magyar.

Nem kell felednünk, hogy mindkét mozgalomnál legtöbbször lelketlen bujtogatók áldozata lesz a nép; a hevülekeny vér azonnal lázba jő, ha valaki olyanféle dolgokat hirdet előtte, hogy nem kell dolgozni, felosztjuk a földet ma-

gunk között s az urakat elcsapjuk. És ha ilyen mozgalom előadja magát, itt egész világosan csakis a község értelmiségét terheli a felelősség, amely elmulasztotta ideje korán figyelmeztetni a népet az eszmék lehetetlenségéről s a bajok nagyságáról, melyek rakoncátlankodásából fognak következni.

Egy szóval a jegyző ezen a téren is nagyon sokat tehet okos és jóakaratu tanácsával, a dologhoz illő felvilágosítással. S itt különösen érvényesítheti olvasottságát vagy világismertét; tartson ezekről a kérdésekről is felolvasást, a mi magyar parasztunk meg érti az okos szót s fogékonysággal bír a jó akarat iránt.

Ami a nemzetiségi kérdést illeti, valljuk meg, itt legnehezebb szerepe van a közvetítőnek, mert végre sem egyik, sem a másik ellenfél, hanem a közvetítő kap ki. — Be kell ismernünk, hogy a nemzetiségeknek vannak jogaik; ezelőtt 1000 esztendővel ők lakták az országot, de nem szabad feledniök, hogy Árpád apánk megvásárolta tőlük fehér lovon s aranyos nyergen, s midőn az alkuba nem akartak belenyugodni, hát dicső őseink piros vérén. Ehhez az országhoz egyetlen nemzetnek lehet csak joga, s ez a magyar. — Mi lefizettük érte az árt, megmutatja ezer év történelme, de hol van az ár, melyet a román, meg a tót, meg a rácز fizetett érte? A népvándorlás zagyva tömegében könnyű volt elszóródni egyik vagy

másik lakatlan vidéken, ott épen a hol a marhacsordájának jó legelőt talált, — de ez nem történelem s nem jogosít követelésekre; a történelem együtt születik a culturával, azt pedig csak talán nem követelik maguknak román testvéreink, hogy ők terem'tettek magyar történelmet és culturát? Ezen a téren nem alkudhatunk, az alkuban csak a magyar lehet a vesztes; de igen is sokat tehetünk szép szóval, nyílt őszinteséggel és elfogulatlan méltányossággal.

Egy hazában élünk velök századok óta, el kell ismernünk, hogy sokszor segítségünkre voltak a lét harcában; — közreműködtek az ipar, művészet, kereskedelem, tudomány, általában a műveltség előrevitelében; ebben a tekintetben mint egyesek kivívták a szabad polgárság jogát s velünk minden tekintetben egyenlők mindaddig, míg e haza földje nyújt nekik menedéket; de csak mint egyesek és soha mint nemzet. — És hiszem, hogy ha így magyarázzuk meg előttük a dolgot, a jobberzelműek bizonyosan befogják látni igazságunkat, s ha még hozzá tapasztalják, hogy nem teszünk személyválogatást, megadjuk egyenlőképen nekik is jogaikat mint a többieknek, úgy igen sok bajnak elejét vehetjük. — A rossz érzelműekkel pedig leszámol a büntető törvény odavágó szakasza.

Végre meg kell emlékeznem még egy szomorú jelenségről, de a mely már inkább a személyes kérdések rovatába tartozik, s ez nem

más, mint a község előkelői között uralkodó vis-
szavonás, gyűlölködés, pletykázás. Pap, jegyző,
tanító, úgy a politikai, mint a magánélet terén,
ha nem is nyílt, de bizonyosan titkos ellenség.
A helyett, hogy mindannyian egy szívvvel
lélekkel a község jólétén fáradoznának, azon
fondorkodnak, hogy miként emelhetnék szemé-
lyes tekintélyüket a másik rovására. Sajnos,
hogy ezekre egészen ráillik Arany János nagy
igazságot tartalmazó „Fülemilége”. — Ha a pap
javasol valamit, a jegyzőnek nem tetszik ; — ha
a jegyző szeretne valamit létesíteni, a pap ráz-
za kedvetlenül fejét ; végre a tanítónak egyik
sem tetszik, mert meg sem kérdezték. Ilyen
körülmények között természetesen meddő do-
log valami életre való eszme keresztül vitelé-
nek akarása. — Első és el nem engedhető fel-
tétel az értelmiség egyakaratusága, akkor aztán
megy minden parancsszóra, mert a nép látja,
hogy feljebbvalói igazán szívéből javát akar-
ják, s amit az egyik építene, nem igyekszik
megbontani a másik. — S talán nem lépem át
a kört, midőn örömemet fejezem ki a fölött,
hogy lelkészeink az új törvény által megsza-
badultak az irodai munka lélekölő foglalkozásá-
tól, s ezentul több idejük fog jutni a népelet á-
polására, amit adjon is az Isten, — hogy aztán
a nép tanítóival együtt karöltve igyekezzünk
kezünkben tartani azon egyensúlyozót, melyet
közjó néven ismerünk, s vezethessük a népet

remegés nélkül a valódi szellemi és anyagi jólét felé s utánuk haladhassunk mi magunk is, a jól végzett munka öntudatával. Ekkor aztán az ingó hidon nem fogunk sem jobbra, sem balra kapkodni hiúködképek után, s nem leszünk kitéve a bukás rettentő eshetőségének, mert biztosak vagyunk, hogy a hid hajlik ugyan alattunk, de semmiképen nem törik; mert szemünk a k ö z j ó előmozdításán függenek.

Midőn jelen értekezésem befejezem, kérem országunk nagyérdemű községjegyzői karát, vegyék szavaimat szívesen. — Tudom ugyan, hogy munkám hiányos, de valahány ház, annyi szokás, s így minden hely viszonyaihoz kimerítő s helyes utmutatással szolgálni teljes lehetlenség, de meg arra az illető jegyző uraknak szükségük sem volna, miután mindegyik — mint a helyzettől ismerős — nálamnál jobban láthatja s bizonyosan ismeri és tudja is kötelességeit.

Czélom csupán az volt, hogy néhány — meggyőződéseim szerint életre való — eszmét vessek fel, talán nem újak de annál jobb, mert ez mutatja szükséges voltukat, különben sem új eszmék kitalálása volt szándékom, hanem a régieknek az életbe való átültetése; ha munkámnak sikerült a közönyösnél érdeklődést, a csüggedtnél bizalmat, a habozónál elhatározást ébreszteni, úgy czélom elértem, munkám fényesen meg van jutalmazva.

